

- не красти у малозабезпечених та дітей. У кодерів - не продавати те, що є безкоштовним.

Серед хакерів досить значна частина дилетантів або новачків, які, маючи мінімальні знання програмування і використання програмного забезпечення, намагаються ламати електронні системи захисту інформації. Мотив у них здебільшого хуліганський.

Хакери не відчувають, як правило, неприязні до представників поліції, прокуратури та суду. На відміну від інших категорій злочинців, вони виявляють лояльне ставлення та, навіть, повагу.

Вони частіше діють наодинці. Іноді об'єднуються в невеликі групи, які характеризуються розподілом ролей та підвищеною небезпекою, оскільки діють значно ефективніше. Прагнуть до постійного підвищення кваліфікації, удосконалення своїх умінь та навичок. Для них більше значення має інтелектуальні досягнення, подолання складних перепон, ніж матеріальні прибутки.

Підводячи підсумок, хотілось би звернути увагу на те, що представлений профіль кіберзлочинців звісно не вичерпує весь спектр особливих рис цих унікальних особистостей, але може бути одним з кроків на шляху комплексного дослідження даної проблематики.

Олена Василівна МАРТОВИЦЬКА,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу та організації

досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4483-861X>

ПРАВОВІ ТА ПРИКЛАДНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Україна продовжує відбудовувати правову, демократичну державу, де найвищою соціальною цінністю визначено людину, а утвердження її прав і свобод визначає спрямовану діяльність нашої держави [1]. На державному рівні постійно відбуваються організаційні та законодавчі заходи, спрямовані на вдосконалення діяльності держави щодо утвердження та забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини, створення дієвих механізмів їх забезпечення, реалізації та захисту, розв'язання і удосконалення системних проблем у зазначеній сфері [2]. В Національній стратегії у сфері захисту прав людини зазначено, що, «удосконалення системи забезпечення

та захисту прав і свобод людини здійснюватиметься з урахуванням як національного досвіду, так і напрацьованих та апробованих міжнародною спільнотою принципів і підходів. З метою вирішення проблемних питань слід взяти до уваги та активно використовувати досвід Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, діяльність Європейського Союзу, Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, Організації з безпеки і співробітництва в Європі, інших міжнародних організацій, практику Європейського суду з прав людини, досвід правозахисних організацій України» [2]. Вказаний підхід у повній мірі може та повинен бути застосований й до процесу вдосконалення забезпечення права на професійну правничу допомогу в Україні на законодавчому рівні. Адже запровадження міжнародних і європейських правових стандартів та удосконалення національного законодавства, усунення неузгодженостей між окремими законами України з вказаних питань сприятиме швидкому, повному та неупередженому досудовому розслідуванню, що є одним із завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України) [3]. Право на професійну правничу допомогу є конституційно гарантованим правом, яке водночас є гарантією дотримання інших прав людини. Якщо ж ще врахувати специфіку кримінальної процесуальної діяльності, то безсумнівно можна стверджувати, що ступінь важливості забезпечення права на професійну правничу допомогу в кримінальному провадженні є особливо високим. Проте, не дивлячись на доцільність необхідності належного врегулювання питання забезпечення права на професійну правничу допомогу, зокрема в кримінальному провадженні на законодавчому рівні, доводиться констатувати, що стан нормативно-правового врегулювання такого права, на превеликий жаль, є незадовільним. Що, в свою чергу, не може негативно не відобразитися у правозастосовній діяльності. У зв'язку з вищезазначеним слід поставити за мету перспективні напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання забезпечення права на професійну правничу допомогу. Адже, положення кримінального процесу знаходять своє зовнішнє вираження у відповідних статтях КПК України. Він і є формою вираження кримінального процесуального права, що наочно відображає взаємодію законодавства з правом за принципом єдності форми та змісту. Право на професійну правничу допомогу є важливим інструментом також й захисту прав, свобод і законних інтересів особи в різних сферах суспільного життя. Зокрема, якщо вести мову про сферу процесуальних правовідносин, то слід відзначити, що правова допомога забезпечується як в адміністративному, так і в господарському, цивільному та кримінальному процесі. При

цьому існують як загальні засади забезпечення права на професійну правничу допомогу, так і специфічні, зумовлені особливостями конкретної сфери процесуальної діяльності. Тому цілком логічним є те, що регулювання забезпечення права на професійну правничу допомогу повинно здійснюватися як нормами загального, так і спеціального законодавства. Дослідивши законодавство України, яке регулює суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням права на професійну правничу допомогу, можна констатувати, що в нашій державі відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би визначав поняття, сутність і зміст професійної правничої допомоги, засади забезпечення та реалізації, форми надання та її види, суб'єктів надання, підстави та порядок здійснення, забезпечення і реалізації права на професійну правничу допомогу, її правові наслідки та особливості міжнародного співробітництва у цій сфері. На сьогодні на законодавчому рівні визначені тільки організаційно-правові засади надання безоплатної правової допомоги. Така ситуація є незадовільною і констатує, що цю прогалину слід усунути, оскільки чимало важливих аспектів забезпечення такої допомоги залишилося або не врегульованими взагалі або врегульованими поверхнево, не враховуючи термінологічну і сутнісну новелу «професійна правнича допомога». Тому з урахуванням вищезазначеного доцільною є необхідність розроблення та прийняття закону України «Про професійну правничу допомогу». Ще одним із кроків на шляху вдосконалення законодавчого врегулювання забезпечення права на професійну правничу допомогу взагалі та в кримінальному процесі зокрема є приведення у відповідність термінології в усіх нормативно-правових актах, які регулюють в тій чи іншій мірі окремі аспекти забезпечення права на професійну правничу допомогу. Зокрема, такий недолік прослідковується в КПК України, законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», законі України «Про безоплатну правову допомогу», в яких використовуються різні понятійно-категоріальні терміни, але не вживається словосполучення «професійна правнича допомога», яке закріплено в Конституції України з 2016 року. Чимало й інших аспектів забезпечення права на професійну правничу допомогу в кримінальному провадженні не знайшли свого належного достатнього законодавчого врегулювання. Зокрема, серед загальних засад кримінального провадження в ст. 20 КПК України виокремлено «забезпечення права на захист». Зі змісту вказаної норми права зрозуміло, що законодавець основну увагу приділив саме такому виду правової допомоги як захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, виправданого,

засудженого. Вказане положення цієї статті слід перейменувати як «Забезпечення права на «професійну правничу допомогу» та закріпити в ній поняття та її види – професійної правничої допомоги в кримінальному провадженні. Основними завданнями вдосконалення забезпечення професійної правничої допомоги на законодавчому рівні є: розроблення й прийняття закону України «Про професійну правничу допомогу»; усунення наявних у законодавстві України прогалин у частині неузгодженості термінологічного апарату між Конституцією України та КПК України, законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», законом України «Про безоплатну правову допомогу», відомчими нормативно-правовими актами та ін.»; врегулювати забезпечення права на професійну правову допомогу; запровадити ще невикористані міжнародні і європейські правові стандарти та рішення Європейського суду з прав людини з питань забезпечення права на професійну правничу допомогу.

Список бібліографічних посилань: 1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141. 2. Про Національну стратегію у сфері прав людини: указ Президента України від 24.03.2021 № 119/2021. *Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1192021-37537>. 3. Мартовицька О.В. Процесуальні підстави залучення захисника у кримінальному провадженні. *Науково-практичний журнал «Право.UA»*. 2019. №3. С. 85–93.

Андрій Дмитрович МАРТОВИЦЬКИЙ,
*слідчий слідчого відділення
відділу спеціальної поліції ГУНП в Харківській області*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДЕЯКИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Збройна агресія РФ кардинально змінила життя кожного українця, а разом з тим – і всі сфери суспільного життя. Не оминули ці зміни і кримінальний процес, що призвело до ряду викликів для здійснення кримінального провадження на території України. 24 лютого 2022 року Указом Президента № 64/2022 було введено воєнний стан у відповідь на повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України [1]. Ракетні обстріли об'єктів цивільної інфраструктури, активні бойові дії на значній території нашої держави, терор та напади на населення призвели до фіксації